Оригинални научни рад 351.74/.75+355.02]:33(497.11)
doi:10.5937/zrpfns52-18207

Др Горан Б. Милошевић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.Milosevic@pf.uns.ac.rs

Др Љубомир С. Стајић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Lj.Stajic@pf.uns.ac.rs

ИНДИКАТОРИ ЕКОНОМСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ – ОСВРТ НА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ[1]

Сажетак: *Остварити безбедносне циљеве и законом утврђену надлежност државе, немогуће је без адекватних економских ресурса. То значи да су економски ресурси основа економске, а тиме и националне безбедности земље. Праћењем и процењивањем економских индикатора постаје јасно какви су резултати рада националне економије и шта се од њих очекује. Осим тога, тиме се обезбеђује и повратна информација о ризицима и претњама на вероватноћу неповољних економских збивања, односно, претњи изазивања криза по економску и политичку стабилност неке земље. Процена кретања економских индикатора, служи за доношење квалитативних одлука у области стратешког планирања употребе економских ресурса од значаја за безбедносни сектор. На основу ње се утврђују општи и појединачни планови и циљеви субјеката безбедности.*

Кључне речи: *безбедност, национална безбедност, економска безбедност, економски индикатори, економија, макроекономски резултати.*

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Економски проблеми у свим областима привредног и друштвеног живота у суштини, везани су за основни проблем људске делатности изражен

[1] Рад је заснован на истраживањима вршеним у оквиру научноистраживачког пројекта под називом „*Правна традиција и нови правни изазови*“ који се финансира из изворних прихода Правног факултета Универзитета у Новом Саду.

у једноставном становишту „ресурси су оскудни у односу на људске потребе“.[2] Људске потребе појединаца треба разликовати од потреба групе, односно од потреба друштва и државе. Потребе појединаца су уске и мотивисане појединачним личним интересима. Потребе друштва и државе су опште, колективне, и оне изражавају општи, заједнички интерес заједнице. Држава и друштво морају водити рачуна да потребе појединаца и лични интереси, не преузму доминацију над општим, заједничким интересима. Потчињавање општег интереса личном неминовно доводи до кризе привреде и друштва, а затим до дисфункционалности државних органа и институција.

Неједнакост потреба, у условима ограничености ресурса намећу питање економије избора. Економски избор у условима ограничености ресурса захтева рационалност у алокацији расположивих ресурса са аспекта економске ефикасности, будући да се исти ресурси могу употребити на алтернативне начине. Из аспекта националне привреде, алокација економских ресурса могућа је применом: 1) тржишта и 2) државном регулативом.[3] Посматрано кроз историју људског друштва, ниједна од њих није добила примат у чистом изворном облику. Као одговор на несавршеност тржишта у савременим привредама посебно је важна активност државе, њених органа и колективитета. Својом активношћу држава пружа јавне услуге којима задовољава јавне потребе свих грађана. Јавне потребе су све оне потребе које појединац не може да задовољи на индивидуалан начин, посредством тржишта, већ је за њихову реализацију потребно постојање државе са свим њеним органима и институцијама.[4] Полазећи од основног обележја, јавне потребе се могу груписати према:[5] функционисању економског и политичког система земље; међународној безбедности; националној безбедности; социјалној сигурности грађана; функционисању друштвених делатности; економској политици и привредном развоју и ванредним потребама грађана и државе.

Из аспекта наше анализе ефикасност државе у употреби економских ресурса заснива се на ефикасности остварења циљева националне и међународне безбедности. То практично значи, да функционисање државе, односно њена егзистенција у сфери безбедности, не може бити остварена без класичних функција државе. Држава данас, као и у прошлости своју без-

---

[2] Ресурси представљају материјалне и нематеријалне изворе стварања материјалног богатства и економског благостања једног друштва. Можемо разликовати: природне, људске и материјалне ресурсе.

Потребе подразумевају исказане жеље и захтеве појединца и колективитета за коришћењем одређених економских добара.

[3] Г. Милошевић, (2016), *Основи економије*, Нови Сад, стр. 23.

[4] Д. Гњатовић, (1999), *Финансије и финансијско право*, Београд, стр. 17.

[5] Б. Раичевић, М. Радичић, (1996) *Јавне финансије*, Н. Сад, стр. 206-207.

бедносну функцију остварује делатношћу државних органа, пре свих војске и полиције. Војска и полиција су основне полуге заштите безбедности државе и њених грађана. Поред војске и полиције неки задаци заштитног карактера поверени су суду, тужилаштву, безбедносним агенцијама, царини и другим органима државне управе. Наведени органи, вршећи послове из своје надлежности, истовремено остварују и заштитну функцију државе.

Остварити безбедносне циљеве и законом утврђену надлежност државе, немогуће је без адекватних економских ресурса. То значи да су економски ресурси основа економске, а тиме и националне безбедности земље. Улога државе у систему безбедности захтева развој и изградњу економских потенцијала. Недостатак или ограниченост економских ресурса нужно продукује пад привредних активности, пад економске безбедности, а тиме и смањење нивоа националне безбедности. Данас је могуће остварити економску безбедност, само ако економски потенцијали државе расту у складу са могућностима оног и оних који ту безбедност угрожавају.

2. ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕНА ЕКОНОМСКИХ ИНДИКАТОРА ЕКОНОМСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Систем националне безбедности је врло сложен и организован је преко хијерархијске структуре јасно одређених подсистема и микросистема. Подсистем, по правилу, остварује једну функцију, као део опште активности државе, док микросистем повезује више мањих активности и функционише на ужем простору.[6] У оквиру система националне безбедности, економска безбедност је њена функција, која остварује активност заштите економског система земље, као основе националне безбедности.

Економска безбедност као део функције система националне безбедности представља заштићеност економског интереса националне економије од свих видова, облика и носилаца угрожавања, односно она представља систем економско-безбедносне заштите земље уз одсутво стања било ког облика угрожавања економског потенцијала националне економије.[7] Системом развоја националне економије обезбеђују се услови за остварење циљева политике националне безбедности и то: развој независног и сувереног политички и економски стабилног и просперитетног друштва, учешће у изградњи повољног безбедносног окружења, укључивање у европске интеграције и остале регионалне и међународне структуре, као и сарадња са

[6] Љубомир Стајић, Радојица Лазић, (2015), *Увод у националну безбедност*, ЈП Службени гласник, Београд, стр. 76.

[7] Љ. Стајић, Г. Милошевић, (2017), *Финансијска делатност државе као фактор економске безбедности – осврт на Републику Србију*, Српска политичка мисао, стр. 177-178.

другим демократским друштвима.[8] Остварењем циљева националне безбедности, национална економија ствара амбијент остварења и економске безбедности као интегративног дела националне безбедности.[9]

Економска безбедност је део националне и елемент личне безбедности коју чине стање економске стабилности у смислу могућности нормалног развијања човека и функционисања економског система и економских односа једне земље, са израженим елементима заштићености од опасности угрожавања тог система и националне безбедности у ширем смислу.[10] Суштина, смисао и циљ економске безбедности састоји се у употреби стратегије функције државе да обезбеди нормално функционисање економског система, да као део националног система безбедности створи економске услове бесконфликтног стања, да отклони могуће угрожавање безбедности у разним видовима, а појаве економске несигурности сведе на толерантну меру. Подразумева стање стабилности привредног система и његове независности, отклањањем спољних и унутрашњих фактора угрожавања, заштиту националне економије, монетарне, техничко-технолошке и тржишне способности, да задовољи способност економије и економског система, очува и унапређује привреду и финансијску стабилност државе, као и мере државних органа за решавање проблема изласка из зоне економских опасности и превазилажење постојећег (непожељног) стања.[11]

Да би економска безбедност била остварљива, неопходно је остварити жељене циљеве у оквирима националне економије. Резултати економске активности земље подложни су цикличним осцилацијама. Та цикличност привреде захтева стално праћење, анализу и прилагођавање економских кретања жељеном циљу. Праћењем и анализом економских кретања уочавамо тренд кретања одређених економских показатеља који су од значаја не само за националну економију, већ и за националну безбедност. Економска процена и анализа обухвата: идентификацију привредних и финансијских претњи, превенцију ризика и мере ублажавања потенцијалних и стварних штетних последица, доступност изворима енергије, сировина, финансијских средстава и тржишта за одржавање економске моћи државе и социјалне безбедности човека.[12] Рационалност одлучивања и оптималност економског

---

[8] Види опширније: Стратегија националне безбедности Републике Србије „Службени гласник РС“број 88 од 28. октобра 2009.

[9] Елементи политике националне безбедности Републике Србије су: спољна политика, економска политика, политика одбране, политика унутрашње безбедности, политика заштите људских и мањинских права, социјална политика и политике у другим областима друштвеног живота.

[10] М. Бошковић, (2017), *Лексикон безбедности*, ЈП Службени гласник, Београд-Нови Сад, стр. 195.

[11] М. Бошковић, (2017), наведено дело, стр. 195-196.

[12] М. Бошковић, (2017), наведено дело, стр. 195.

избора у условима ограничених ресурса[13] у свери националне безбедности захтева и континуитет оцене кретања економских индикатора.

Оцењивање индикатора економске безбедности је процес организованог и континуираног праћења, вредновања, усмеравања и прилагођавања економских резултата националне економије. Реч је о непрекидном и трајаном процесу вредновања показатеља економске упешности националне економије, као условима за остварење циљева економске, а тиме и националне безбедности. Континуираним праћењем, вредновањем и усмеравањем резултата националне економије остварују се три веома важна циља, и то: а) повећава се ефикасност у сагледавању економских ризика безбедности; б) стварају се услови за пројектовање ефиксног плана развоја економског потенцијала; и в) стварају се услови за реално сагледавање економског потенцијала и потреба националне безбедности.

Праћењем и процењивањем економских индикатора постаје јасно какви су резултати рада националне економије и шта се од њих очекује. Осим тога, тиме се обезбеђује и повратна информација о ризицима и претњама (економским и безбедносним). Економски ризици указују на вероватноћу неповољних економских збивања и један су од облика системских ризика у области националне безбедности.[14] Они изражавају висок степен опасности, односно, претњу изазивања криза по економску и политичку стабилност неке земље. Таква информација има посебан значај, јер се на основу ње доносе многе одлуке, нарочито у области управљања системом националне безбедности.

Основни циљ праћења и процењивања економских индикатора економске безбедности, јесте подизање опште организационе способности система безбедности и остваривање стратегијских циљева. Процена кретања економских индикатора, служи за доношење квалитетних одлука у области стратешког планирања употребе економских ресурса од значаја за безбедносни сектор. На основу ње се утврђују општи и појединачни планови и циљеви субјеката безбедности. На основу такве процене, пројектују се краткорочне и дугорочне селективне одлука и методе ангажовања економских ресурса. Осим тога, оно има и важну стратегијску димензију, јер су стратегија и циљеви организације система безбедности предуслови за утврђивање критеријума и стандарда успешности.

Процес праћења, процењивања и усмеравања економских индикатора безбедности има бројне употребне димензије и даје мноштво релевантних информација за квалитетно одлучивање у готово свим аспектима и сегмен-

[13] Ђ. Попов, (2014), *Прилог економској анализи климатских промена*, Зборник радова – Правног факултета у Новом Саду, стр. 9.

[14] М. Бошковић, (2017), наведено дело, стр. 198.

тима управљања ресурсима безбедности, због чега се његова евалуативна и развојна димензија не могу раздвајати. На основу резултата кретања економских индикатора безбедности, предузимају се корективне активности, утврђују планови за побољшање индивидуалне и организационе успешности и предузимају друге мере и активности, значајне за остваривање циљева безбедности. Предности добро конципираног система праћења и оцењивања економских индикатора безбедности су бројне. Издвојићемо следеће:

– лакше укључивање субјекта безбедности у извршење постављеног циља;
– објективније процењивање реалног стања економске безбедности;
– подстицање и усмеравање економског развоја;
– веће повезивање и међусобни утицај економије и безбедносног система;
– јасно уочавање безбедносних ризика и економских предности смањења ризика;
– стварање предуслова за редовно анализирање економске способности смањења безбедносног ризика;
– обезбеђивање сагласности између носилаца економске политике и носилаца функција безбедносног сектора о потребама економског развоја;
– повратна информација о оствареној економској и безбедносној успешности у оствареним резултатима рада.

3. БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД

Србија заостаје у реформским процесима, посебно у кључним сегментима: приватизацији и реструктурирању великих предузећа, политици конкурентности и институционалним реформама, што се одражава на кретање макроекономских резултата. У периоду од 2002. до 2008. године Србија је остварила значајан кумулативни реални раст бруто домаћег производа од 42,2 одсто уз релативну стабилност цена, што је значајан резултат економске политике остварен у условима транзиције и цикличних кретања светске привреде. Макроекономски индикатори су, након испољавања ефеката кризе, драстично погоршани у наредним годинама (нарочито у 2009. и 2012. години) као последица смањене домаће и иностране тражње, смањеног прилива страног капитала и повећане неликвидности привреде. Овај негативни тренд настављен је и 2014 године када је пад бруто домаћег производа износио 1,8 одсто. Након периода негативних кретања макроекономских индикатора економија Србија показује знаке оживљавања и раста економске активности. У периоду од 2015. до 2018. године кумулативни раст бруто домаћег производа износио је 5,4 одсто са израженом тенденцијом раста у првом кварталу 2018. године од 3,5 одсто.

Табела 1: Кретање реалног раста Бруто-домаћег производа (БДП) у периоду од 2002 до 2018 године[15]

Година	Бруто домаћи производ, текуће цене, млрд. динара	% промене, према претходној години
2002	1.037,9	7,1
2003	1,220.2	4,4
2004	1,451.4	9,0
2005	1,751.4	5,5
2006	2,055.2	4,9
2007	2,355.1	5,9
2008	2,744.9	5,4
2009	2,880.1	-3,1
2010	3,067.2	0,6
2011	3,407.6	1,4
2012	3,584.2	-1,0
2013	3.876,4	2,6
2014	3,908.5	-1,8
2015	4,043.5	0,8
2016	4,261.9	2,8
2017	4.464,6	1,8
2018 процена ММФ	4.755,7	3,5

4. ТРЖИШТЕ РАДНЕ СНАГЕ

Тржиште рада Србије у протеклом периоду, карактерисало је смањење укупног броја запослених и раст незапослености, као и бржи раст плата од раста продуктивности рада који је смањивао тражњу за радном снагом и на тај начин додатно утицао на повећање незапослености. Економију Србије, на почетку 21 века, карактерисала је висока тзв. скривена незапосленост и велики вишкови запослених у друштвеном и државном сектору који су у процесу реструктурирања и приватизације делом продуктивно ангажовани, а делом отпуштени, тако да је просечан број запослених смањен, а незапослених повећан. У периоду од 2006 до 2008 године уочава се краткорочно смањење незапосленост са 20,9 одсто на 13,6 одсто. Међутим, економска криза и негативни трендови у српској привреди резултирали су растом незапослености која је 2012 године достигла ниво од 23,9 одсто. У периоду од 2012 године до данас евидентно је дошло до оживљавања привредних активности, подстакнутих пре свега мерама фискалне консолидације, страним

[15] Извор: РЗС. Методологија ESA 2010. 2 Процена РЗС. БДП као сума четири квартала (обрачунато у МФИН) Промене, према претходној години, %, и Министарство финансија, Основни индикатори макроекономских кретања 10.05.2018. године; – страници сајта министарства: http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=13270; приступљено 20.05.2018 године).

инвестицијама и државним субвенцијама, што је имало за резултат смањење незапослености, која је на крају 2017. године износила 13,5 одсто.

Табела 2: Кретање на тржишту радне снаге у Србији у периоду 2000–2018[16]

Година	Укупан број запослених[17]	Број лица која траже запослење	Активно незапослена лица	Стопа незапослености
2000	2.264.376	/	/	12,9
2001	2.257.770	780.541	/	12,2
2002	2.207.903	904.494	/	13,3
2003	2.168.678	944.939	/	14,6
2004	2.166.949	969.888	859.728	18,5
2005	2.171.457	990.669	895.697	20,8
2006	2.115.135	1.011.139	916.257	20,9
2007	2.085.242	850.802	785.099	18,1
2008	2.081.676	794.000	727.621	13,6
2009	1.984.740	812.350	730.372	16,1
2010	1.901.198	802.840	729.520	19,2
2011	1.866.170	833.268	745.187	23.0
2012	1.865.614	870.186	761.486	23.9
2013	1.864.783	888.359	769.546	22.1
2014	1.845.494	867.948	741.906	19,2
2015	1.896.295	857.246	724.096	17,7
2016[18]	1.920.679	828.439	700.947	15,3
2017[19]	1.977.000	/	651.000	13,5
2018[20]	2.017.000	/	619.000	14,8

[16] Извор: 1) Министарство финасија – Билтен јавних финансија број 152, април 2017 и Министарство финансија, Основни индикатори макроекономских кретања 10.05.2018. године; – страници сајта министарства: http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=13270; приступљено 20.05.2018; и 2) Републички завод за статистику (РЗС) – страници сајта (РЗС) приступљено 14.01.2018. http://www.stat.gov.rs/WebSite/Public/PageView.aspx?pKey=24, .

[17] Републички завод за статистику је кориговао податке о броју запослених, преласком на нови извор података (Централни регистар обавезног социјалног осигурања). Подаци су дати према евиденцији НСЗ. Податак не обухвата регистроване индивидуалне пољопривреднике.

[18] Годишњи просек за 2016. годину израчунат је као аритметичка средина броја запослених за свих 12 месеци. Извор: Републички завод за статистику – сајту приступљено 14.01.2018. године http://www.stat.gov.rs/WebSite/Public/PageView.aspx?pKey=26,.

[19] Подаци се односе на последњи квартал 2017 године, Министарство финансија, Основни индикатори макроекономских кретања 10.05.2018. године; – страници сајта министарства: http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=13270; приступљено 20.05.2018.

[20] Подаци се односе на период јануар-март 2018 године, Министарство финансија, Основни индикатори макроекономских кретања 10.05.2018. године; – страници сајта министарства: http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=13270; приступљено 20.05.2018., и Основни индикатори макроекономских кретања 13.06.2018. године; – страници сајта министарства: http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=13270; приступљено 09.07.2018.

5. СИВА ЕКОНОМИЈА

Сива економија је незаобилазни пратилац српске привреде. Према истраживањима,[21] у Србији је „пословање“ на овај начин у 2010. години било на нивоу од 30,1 одсто регистрованог друштвеног производа. То показује сав проблем наше привреде јер она чини трећину укупне економске активности. Пад сиве економије остварен је током 2012. године, када је ниво сиве економије мерен укупним друштвеним производом износио је 21,2 одсто, што у поређењу са 2010. годином значи смањење за око 9 одсто. Тренд смањења сиве економије настављен је и у наредном периоду, те она у 2017 години износи 15,4 одсто Бруто-домаћег производа.

Табела 3: Обим сиве економије Србије (у % од BDП) на основу различитих метода, (2010–2017)[22]

Метод процене	**Година**	**Сива економија у % BDP**
HTC метод	2010.	23,6
MIMIC метод	2010.	30,1
Директан анкетни метод	2012.	21,2
Директан анкетни метод	2017.	15,4

Ово су неспорно позитивни резултати (смањење сиве економије), остварења циљева економског опоравка српске привреде. Међутим, без даљег јачања системских законитости пословања и елиминисања узрока и услова који погодују сивој зони пословања не могу се остварити претпоставке макроекономских циљева стабилности наше земље.

6. МОНЕТАРНА КРЕТАЊА И ИНФЛАЦИЈА

Након периода негативног утицаја монетарне економије на кретања у реалном сектору економије централна монетарна институција успела је да оствари релативну стабилност монетарних кретања. Кретање монетарних агрегата одише стабилношћу токова што је предуслов остварења стабилности на свим секторима економске активности. Подигнут је ниво кредитног пласмана ка привреди и становништву, а девизне резеве су у оквирима потребног нивоа. Инфлација у Србији је након дужег временског периода са релативно високог нивоу „сведена“ на оптимално прихватљив ниво. Са го-

[21] Види опширније: Г. Крстић, Б. Радуловић, (2018), Сива економија у Србији 2017 – Процена обима, карактеристике учесника и детерминанте, Београд.

[22] Извор: Г. Крстић, Б. Радуловић, (2018), Сива економија у Србији 2017 – Процена обима, карактеристике учесника и детерминанте, Београд, стр. 17.

дишњег нивоа од 11,7 одсто у 2008. години, инфлација је краткорочно смањена на 8,4 одсто 2009 године, односно на 6,5 одсто 2010 године. Међутим, већ 2011 године инфлација је поново била двоцифрена и износила је 11,0 одсто. У периоду од 2012 године до 2018 године уочљива је тенденција смањења инфлације која је за наше услове 2016 године износила „само“ 1,2 одсто. Овај опадајући тренд је покренут 2012. године највише захваљујући мерама смањења личне потрошње, која је резултат мера Владе усмерених на регулисање нивоа пензија и зарада у јавном сектору, као и другим мерама консолидације јавних финансија.

Табела 4: Монетарна кретања, девизне резерве и кретања потрошачких цена (2008–2018)[23]

Година	**Динарски примарни новац, мил. динара**	**Новчана маса М3, мил. динара**	**Укупни кредити привреди и становништву, мил. динара**	**Девизне резерве НБС, мил. евра**	**Стопа инфлације**
2008	319,781	992,151	1,090,801	8,162	11.7
2009	254,268	1,205,570	1,267,343	10,602	8,4
2010	188,161	1,360,777	1,599,300	10,002	6,5
2011	227,067	1,500,444	1,715,581	12,058	11,0
2012	308,756	1,641,804	1,876,553	10,915	7,8
2013	344,459	1,716,882	1,783,712	11,189	7,8
2014	370,690	1,848,191	1,863,322	9,907	2,9
2015	421,668	1,969,508	1,919,625	10,378	1,9
2016	419,184	2,197,052	1,964,729	10,205	1,2
2017	442,952	2,275,502	2,006,480	9,962	3,0
2018 јануар-март	392,708	2,255,146	2,024,460	10,235	1,5

7. ДЕВИЗНО ТРЖИШТЕ

Девизе и ефективни страни новац у Србији могу се куповати и продавати само на девизном тржишту, за намене које су дозвољене законом. Куповина и продаја девиза и ефективног страног новца на девизном тржишту врши се непосредно: између банака и резидената, као и између банака и нерезидената; између банака; између банака и Народне банке Србије; између

[23] Извор: Министарство финансија:Основни индикатори макроекономских кретања, http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 20.05.2018 године и 09.07.2018) мај-јун 2018. године.

резидената који имају овлашћење за обављање мењачких послова и Народне банке Србије; између банака и резидената који имају овлашћење за обављање мењачких послова; између корисника средстава буџета Републике Србије, корисника средстава организација за обавезно социјално осигурање и корисника средстава буџета локалне власти, као и других корисника јавних средстава који су укључени у систем консолидованог рачуна трезора и Народне банке Србије.[24] Куповину и продају ефективног страног новца на девизном тржишту обавља банка, Народна банка Србије, као и други резиденти који у складу са законом обављају мењачке послове. Народна банка Србије прописује услове и начин рада девизног тржишта. На девизном тржишту обавља се спот, терминска и своп куповина и продаја девиза, као и куповина и продаја девиза с датумом извршења краћим од спот валуте.[25] Курс динара према страним валутама на девизном тржишту формира се слободно, у складу са понудом и тражњом девиза.[26]

Девизно тржиште је сложено, захтевно и подложно сталним осцилацијама кретања изазваним променама понуде и тражње за девизама. Централна монетарна институција мора пажљиво да пратити кретања на девизном тржишту и предузима све неопходне мере да одржи стабилност кретања на истом. Праћењем и анализом кретања девизног курса у периоду од 2008 до 2018 године уочава се да је након периода нестабилности и раста курса, успостављен током 2017 годинем систем релативне стабилности. Вредност долара је са 111,29 динара из 2016 године, пао на 96,34 динара за један долар у 2018 години. Вреднсот евра је са 123,12, динара из 2016 године пао на 118,43 динара за један евро у 2018 године. Слична кретања у посматраном периоду су остварена и код осталих вредносоти иностраних валута.

Пад курса, који је формиран усклађивањем понуде и тражње у међубанкарској трговини, показује да је девизно тржиште почело да се стабилизује. Стабилизацији девизног тржишта допринеле су и интервенције Народне Банке Србије у претходним периодима која је подразумевала куповину и продају ефективног страног новца. Те интервенције уследиле су јер је

[24] Види: Члан 38 Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“, број 62/2006, 31/2011, 119/2012, 139/2014 и 30/2018.

[25] Спот куповина и продаја девиза, у смислу ове одлуке, јесте куповина и продаја девиза за динаре с датумом извршења два радна дана од дана закључења купопродајног уговора, односно дана трговања (спот валута). Терминска куповина и продаја девиза, у смислу ове одлуке, јесте куповина и продаја девиза за динаре с датумом извршења на одређени дан после спот валуте. Своп куповина и продаја девиза, у смислу ове одлуке, јесте истовремено уговарање куповине девиза за динаре и продаје девиза за динаре с различитим датумима извршења.

[26] Девизни курс је цена стране валуте изражена у домаћем новцу, што практично значи да девизни курс показује колико би јединица домаћег новца требало платити за јединицу страног новца.

централна банка оценила да је усклађеност понуде и тражње девиза од примарне важности за стабилност националне економије.

Табела 5: Кретања вредности валута на девизном тржишту (2008-2018)[27]

Година	Вредност долара у односу на динар, просек периода	Вредност евра у односу на динар, просек периода
2008	55.76	81.44
2009	67.47	93.95
2010	77.91	103.04
2011	73.34	101.95
2012	88.12	113.13
2013	85.17	113.14
2014	88.54	117.31
2015	108.85	120.73
2016	111.29	123.12
2017	107.50	121.34
2018 јануар-март	96.34	118.43

8. ПРИХОДИ И РАСХОДИ БУЏЕТА

Држава мора да креира довољност прихода из којих може да финансира различите расходе. Не остваривањем прихода стварају се услови задужености и повећања јавног дуга. У периоду од 2008 до 2016 године у Србији је остварен раст јавних прихода, али тај раст није одговарао обиму раста јавних расхода. Расходи су били изнад нивоа реалних могућности прихода. То је имало за резултат и несклад у систему јавних финансија са снажним одразом на целокупну макроекономску нестабилност наше националне економије.

Током 2017 године обим остварених прихода био је изнад обима остварених расхода, што може значити да су мере фискалне консолидаце дале очекивани резултат. Кретање односа између прихода и расхода Буџета у првом кварталу 2018 године је позитивно. Уколико се овај тренд настави, створиће се услови за даље јачање и оживљавање националне економије Србије.

[27] Извор: Министарство финансија:Основни индикатори макроекономских кретања, http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 20.05.2018 године и 09.07.2018 године) мај-јун 2018. године.

Табела 6: Укупни приходи и примања буџета Републике Србије од 2008. до 2018. године, према Закону о буџету (у млрд. динара)[28]

Година	А. Порески[29] приходи	Б. Непорески приходи	В. Донације	УКУПНИ ПРИХОДИ А+Б+В	ПРИМАЊА[30]
2008	582,893.0	67,635.0	744.8	651,272.8	40,255.7
2009	574,644.1	75,395.3	5,955.6	655,995.0	271,650.6
2010	616,607.7	88,947.0	6,670.3	712,225.1	337,104
2011	646,597.7	96,222.1	1,941.4	744,761.2	461,589.9
2012	686,828.3	99,288.5	2,388.3	788,505.0	551,555.0
2013	723,389.6	87,338.0	1,353.0	812,080.7	644,118.8
2014	770,958.1	103,668.6	6,456.6	881,083.3	618,828.8
2015	797,169.2	145,204.3	5,464.2	947,837.8	574,553.4
2016	887,981.4	145,376.9	8,562.2	1,041,920.5	451,045.8
2017	969,102.7	143,099.7	6,939.7	1,119,142.1	479,674.8
2018[31]	232,636.3	32,916.1	1,188.6	266,741.0	223,481.0

Табела 7: Укупни раходи и издаци буџета Републике Србије од 2008. до 2018. године, према Закону о буџету (у млрд. динара)[32]

Година	А Текући расходи[33]	Б Капитални расходи	В Буџетски кредити	Г Активиране гаранције	УКУПНИ РАСХОДИ А+Б+В+Г	ИЗДАЦИ[34]
2008	640,967.4	39,124.4	17,062.9	1,616.3	698,771.1	42,725.9
2009	699,040.1	30,597.6	16,814.3	2,188.0	748,640.0	141,972.3
2010	755,545.3	31,591.7	25,336.5	2,674.9	815,148.5	243,487.3
2011	824,060.5	28,585.4	24,649.2	3,272.0	880,567.1	290,677.4

[28] Извор: Министарство финансија: Укупни примања и издаци буџета Републике Србије од 2008. до 2018. године, према Закону о буџету, http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 21.05.2018 године) мај 2018. године.

[29] Порески приходи обухватају: Порез на доходак грађана, порез на добит правних лица, порез на додату вредност, акцизе, царине и остале пореске приходе.

[30] Примања обухватају: Приходе од приватизације, Примања по основу отплате датих кредита, Домаће финансирање и Инострано финансирање.

[31] Подаци се односе на јануар-март 2018 године

[32] Извор: Министарство финансија: Укупни примања и издаци буџета Републике Србије од 2008. до 2018. године, према Закону о буџету, http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 21.05.2018 године и 09.07.2018 године) мај-јун 2018. године.

[33] Текући расходи обухватају: Расходе за запослене, Расходе за куповину роба и услуга, Расходе по основу отплате камата, Субвенције, Дотације међународним организацијама, Трансфере осталим нивоима власти, Трансфере организацијама обавезног социјалног осигурања, Социјалну заштиту из буџета.

[34] Издаци обухватају: Отплату главнице домаћим кредиторима, Отплату главнице страним кредиторима, Набавку финансијске имовине

2012	930,830.1	34,456.6	32,605.5	3,738.3	1,001,630.5	318,157.8
2013	953,722.9	21,170.3	30,207.9	7,896.8	1,012,997.9	401,235.9
2014	1,012,290.8	31,238.5	54,764.5	29,650.8	1,127,944.7	388,460.1
2015	994,656.8	35,744.1	2,250.4	30,107.3	1,062,758.7	488,645.0
2016	973,970.2	34,095.6	2,685.0	39,116.9	1,049,867.6	498,357.6
2017	954,224.1	84,974.9	17,219.8	28,809.2	1,085,228.0	517,758.2
2018[35]	232,954.6	19,685.7	3,605.4	4,024.6	260,270.3	158,428.4

9. БУЏЕТСКИ СУФИЦИТ – ДЕФИЦИТ И ЈАВНИ ДУГ

Кључна макроекономска неравнотежа, а са њом и пратећи ризик, условљена је растућим уделима јавне потрошње и фискалног дефицита у бруто домаћем производу на нивоу консолидованог биланса сектора државе, као и на нивоу уже дефинисаних биланса јавне потрошње. У периоду од 2010 до 2017 године евидентно је присутан буџетски дефицит који се негативно одражава на све токове неопходног финасирања јавних расхода Србије. Константно присуство буџетског дефицита продукује даљи раст јавног дуга, који износи 58,6 одсто Бруто домаћег производа.[36] Са становишта стабилности и раста економије Србије, неодржив је ниво јавне потрошње и неприхватљив је тренд раста фискалног дефицита, као и тенденција раста задужености државе и приватног сектора.

Табела 8: Кретање консолидованог дефицита – суфицита Републике Србије у БДП[37] (у %) и укупног фискалног суфицита-дефицита Буџета Републике Србије од 2010. до 2018. године, према Закону о буџету (у млрд. динара)

Година	**А. Консолидовани јавни приходи**	**Б. Консолидовани јавни расходи**	**А-Б Консолидовани дефицит/ суфицит дуг**	**Фискални суфицит--дефицит у Буџету[38] (у млрд. динара)**
2010	41.7	46.3	-4.6	-102,923.4
2011	40.0	44.8	-4.8	-135,806.0
2012	41.1	47.9	-6.8	-213,125.5

[35] Подаци се односе на јануар-март 2018 године.

[36] Стање јавног дуга на дан 30.04.2018 године. Извор: Министарство финансија Републике Србије, http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 09.07.2018 године).

[37] Извор: Министарство финансија Републике Србије, http://www.mfin.gov.rs/ (на дан 09.07.2018 године)

[38] Укупни фискални суфицит-дефицит буџета Републике Србије од 2010. до 2018. године, према Закону о буџету (у млрд. динара). Извор: Министарство финансија: Укупни примања и издаци буџета Републике Србије од 2008. до 2018. године, према Закону о буџету, http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 21.05.2018 године) мај 2018. године.

2013	39.7	45.1	-5.5	-200,917.3
2014	41.5	48.1	-6.6	-246,861.4
2015	41.9	45.6	-3.7	-114,920.9
2016	43,9	45,2	-1,3	-7,947.1
2017	44,1	43,0	1,1	33,914.1
31. марта 2018				6,470.7

Олако задуживање у иностранству довело је земљу до презадужености код међународних финансијских институција. Наш укупни спољни дуг износи око 23,6 милијарди евра, што превазилази за један дужи временски период могућност наше привреде да измирује на време девизне обавезе. Под идеалним условима (под условом отписа 50% спољног дуга), остатак би и даље био велики терет за нашу привреду. То је наш дугорочни проблем и дугорочни генератор нестабилности националне економије.

Табела 9: Јавни дуг Републике Србије у периоду од 2000. године до 31.3.2018 (у млрд. евра)[39]

Година	**А. Укупно директне обавезе**	**Б. Укупно индиректне обавезе**	**Укупан јавни дуг А+Б**	**Учешће јавног дуга у БДП, (у %)**
2000	14,167.1	0.0	14,167.1	201.2
2001	13,431.7	2.2	13,433.9	97.7
2002	11,382.0	147.2	11,529.3	68.3
2003	10,803.2	220.0	11,023.2	61.7
2004	9,331.4	344.4	9,675.8	52.6
2005	9,619.6	663.1	10,282.7	50.2
2006	8,582.6	769.5	9,352.0	35.9
2007	8,029.1	846.2	8,875.3	29.9
2008	7,852.7	928.7	8,781.4	28.3
2009	8,458.8	1,392.4	9,851.	32.8
2010	10,444.5	1,712.5	12,156.9	41.8
2011	12,679.2	2,109.6	14,788.8	45.4
2012	15,116.7	2,600.4	17,717.0	56.2
2013	17,299.5	2,841.8	20,141.3	59.6
2014	20,216.7	2,544.9	22,761.6	70.4
2015	22,421.4	2,397.2	24,818.6	74.7

[39] Извор: Министарство финансија: Јавни дуг Републике Србије у периоду од 2000. године до 30.4.2018, http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 21.05.2018 године и 09.07.2018 године) мај-јуни 2018. године.

2016	22,675.9	2,144.3	24,820.2	71.9
2017	21,458.2	1,762.9	23,221.2	61.6
30. април 2018	21,916,8	1,684.5	23,601.3	58.6

10. ПОТРОШЊА, ШТЕДЊА И ИНВЕСТИЦИЈЕ

Штедња обично изражава износ одложене потрошње. Од обима штедње зависи и износ акумулације средстава које можемо користити у датом тренутку за инвестирање. Повећањем националне штедње може се створи потребан простор за неинфлаторно повећање инвестиција које је неопходно за убрзавање привредног раста у националној економији. Додатне инвестиције у савремену технологију и у људски капитал могле би подићи стопу раста привреде на виши ниво и тако истовремено осигурати два циља: побољшале животног стандарда и смањење обавеза према иностраним повериоцима (сервисирање дуга).

Табела 10: Кретање потрошње, инвестиција и девизне штедње у Србији (2008–2018)[40]

Година	**Приватна потрошња (у %)**	**Приватне инвестиције (у %)**	**Државна потрошња и инвестиције (у %)**	**Девизна штедња становништва, у мил. Евра**	**Стране директне инвестиције, нето, у мил. ЕУР**	**Стране директне инвестиције, нето, % БДП**
2008	–	–	–	4,775	2,485.7	7.4
2009	-0,2	-23,7	-4,4	6,014	2,067.8	6.7
2010	-0,5	-7,9	0,1	7,106	1,133.4	3.8
2011	0,9	7,3	-0,5	7,611	3,319.6	9.9
2012	-2,0	14,3	2,8	8,272	752.8	2.4
2013	-0,6	-7,7	-6,4	8,418	1,298.1	3.8
2014	-1,3	-5,8	0,9	8,525	1,236.3	3.7
2015	0,5	4,3	0,3	8,629	1,803.8	5.4
2016	0,8	2,0	4,9	8,987	1,899.2	5.5
2017				9,373	2,414.7	6.6
2018 30. април				9,566	569.1	6,4

[40] Извор: Министарство финансија: Билтен јавних финансија, број 152, април 2017; Министарство финансија: Основни индикатори макроекономских кретања; http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 23.05.2018 године и 09.07.2018 године) мај-јун 2018. године.

11. МЕЂУНАРОДНА РАЗМЕНА

Србија, својом величином и производним потенцијалом, не утиче значајније на међународна привредна кретања. Међутим, кретања на светском тржишту значајно утичу на привредне токове у Србији. Ниво спољне трговине Србије у периоду од 2009 до 2018 године непрекидно расте. Извоз робе у 2017 години достигао је износ од 15.049 милијарди евра, а увоз износ од 19.418 милијарди евра. Последица такве динамике су нежељени спољнотрговински резултат. Дефицит спољнотрговинске размене је повећан тако да он само за 2017 годину износи – 4.369 милијарди евра. Из аспекта Платног биланса, дефицит текућих трансакција такође расте и он је у 2017 години износио -2,089.6 милијарде евра.

Табела 11: Кретање извоза и увоза у Србији (2009-2018) у мили. евра[41]

Године	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018 Јануар--март**
Извоз робе	5,961.3	7,393.4	8,441.4	8,738.8	10,995.8	11,158.6	12,038.7	13,432.1	15,049.8	3,821.0
Ивоз робе у ЕУ	3,195.5	4,235.2	4,868.5	5,357.2	6,898.5	7,204.9	7,907.4	8,870.8	9,946.4	2,617.8
Увоз робе	11,327.0	12,423.5	14,250.0	14,711.7	15,468.3	15,490.4	16,086.6	17,067.9	19,418.9	5,064.6
Увоз капиталних производа	2,038.6	2,335.9	2,879.6	2,995.8	3,800.3	3,756.9	4,021.2	4,127.6	4,120.1	1,038.4
Увоз интермедијарних производа	3,410.5	4,389.6	4,938.0	5,132.3	5,166.4	5,156.4	5,528.8	5,880.1	6,862.3	1,811.6
Дефицит робне размене	-5,365.7	-5,030.1	-5,808.6	-5,973.9	-4,472.5	-4,331.8	-4,047.9	-3,635.8	-4,369.1	-1,243.6
Дефицит робне размене, % БДП	-17.5	-16.9	-17.4	-18.9	-13.1	-13.0	-12.1	-10.5	-11.9	-14,0

Табела 12: Платни биланс, у мил. ЕУР[42]

Година	**Дефицит текућих трансакција**	**Дефицит текућих трансакција, % БДП**
2009	-2,031.8	-6.6
2010	-2,036.7	-6.8
2011	-3,656.0	-10.9

[41] Извор: Министарство финансија: Билтен јавних финансија, број 152, април 2017. године и Министарство финансија: Основни индикатори макроекономских кретања; http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 23.05.2018 године) мај 2018. године.

[42] Извор: Министарство финансија: Основни индикатори макроекономских кретања; http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 23.05.2018 године) мај 2018. године.

2012	-3,671.4	-11.6
2013	-2,098.3	-6.1
2014	-1,984.7	-6.0
2015	-1,233.8	-3.7
2016	-1,074.9	-3.1
2017	-2,089.6	-5.7
2018 Јануар – март	-314.2	–

12. ПРИВАТИЗАЦИЈА

Процес промена који је захватио све сегменте нашег друштва, незаобилазно је захватио и област власничке структуре правних лица. Овај процес приватизације праћен је честим изменама законске регулативе и бројним неправилностима. Као резултат приватизације у периоду од 2002 до 2017 године приватизовано је 2.424 правна лица. У оквиру система приватизације обухваћено је укупно 343.512 запослених лица. То је имало значајне последице не само на измену привредне структуре и одвијање економске активности у оквирима националне економије, већ и на проблем социјалне и политичке стабилности земље. Проблем социјалног мира посебно је био изражен у процесима приватизације који су праћени отпуштањем запослених.

Табела 13: Резултати приватизације предузећа[43]

Година	**Број продатих предузећа**	**Број запослених у приватизованим предузећима**
2002	210	37.284
2003	639	77.490
2004	232	38.128
2005	313	57.105
2006	270	40.370
2007	290	39.962
2008	246	25.438
2009	87	7.504
2010	31	1.838
2011	14	2.238
2012	13	1.710
2013	7	690
2014	6	2.848
2015	54	4.581

[43] Извор: Министарство финансија, Билтен јавних финансија број 152.

2016	7	5.010
2017	5	1.316
Укупно	2.424	343.512

13. СИРОМАШТВО

Степен сиромаштва у Србији се значајно повећао током периода транзиције. Средња класа је нестала, број сиромашних је повећан, а све већи број људи живи незнатно изнад линије сиромаштва. У просеку низак ниво дохотка и његово уједначавање са различитим социо-економским категоријама становништва указује на стварање ситуације једнакости у сиромаштву и на фактичко брисање економских разлика између доњих и средњих друштвених слојева. Средњи слој се губи, а економски положај највиших слојева (између 5 и 10 одсто становништва) оштро се разликује од положаја осталих припадника друштва. Тако у Србији на једној страни расте број оних који живе на социјалном минимуму, (више од 1.000.000 пензионера са пензијом која износи испод 200 евра месечно), али и велики број запослених у приватном сектору који по економској филозофији која је наметнута од креатора транзиције у Србији треба да се осећају посебно срећнима, ако за свој рад, можда и без уплаћених доприноса, добијају истих 200 евра месечно.[44]

Табела 14: Апсолутно сиромаштво[45] у Републици Србији[46]

Година	**Линија сиромаштва, месечно по потрошачкој јединици, РСД**[47]	**Стопа сиромаштва**[48]	**Број сиромашних**	**Укупно становника**
2006	6 221	8,8	703 976	7 985 174
2007	6 625	8,3	642 047	7 777 425

[44] Ђ. Попов, (2015), *Раст страних инвестиција у Србији – Закон и шта још?,* Зборник радова – Правног факултета у Новом Саду,стр. 406.

[45] Апсолутно сиромаштво подразумева немогућност да се задовоље основне, базичне, минималне потребе. Да ли је неко лице сиромашно или није одређује се поређењем његове потрошње, односно, потрошње по потрошачкој јединици са апсолутном линијом сиромаштва. Основне животне потребе дефинишу се на основу: потрошачке корпе хране која је неопходна за задовољавање минималних потреба за одређеном количином и структуром калорија (2288 калорија дневно) и осталих издатака.

[46] Извор: Б. Младеновић, (2017), Сиромаштво У Републици Србији 2006 – 2016. године – Ревидирани и нови подаци, Београд, стр.7.

[47] Резултати сиромаштва у Републици Србији засновани су на испитивању узорака,а не целе популације. У том смислу прихваћена је вероватноћу да се стварне вредност сиромаштва у 95% случајева нађу у одређеном интервалу, те говоримо о 95% интервалу поверења оцене сиромаштва.

[48] Како су стопе сиромаштва са којима располажемо добијене на основу узорка, а не на основу испитивања целе популације, о њима говоримо са одређеном вероватноћом.

2008	7 401	6,1	467 311	7 702 918
2009	8 022	6,6	504 470	7 613 208
2010	8 544	7,6	566 408	7 456 107
2011	9 483	6,6	485 407	7 343 047
2012	10 223	6,3	459 615	7 303 771
2013	11 020	7,4	524 908	7 096 115
2014	11 340	7,6	534 044	7 064 646
2015	11 556	7,4	515 663	6 927 866
2016	11 694	7,3	492 306	6 755 343

У посматраном периоду од 2006 до 2016. године уочава се присуство сиромаштва. Према подацима за 2016 годину приближно пола милиона становника (492.306) не располаже потрошњом довољном да покрију основне животне потребе. Пад сиромаштва се десио у 2008., 2011. и 2012. години, док за остале године не можемо бити сигурни да ли је дошло до значајних промена у обиму сиромаштва. Наведено потврђује и стопа кретања сиромаштва, која је смањена са 8,8 одсто у 2006 години на 7,3 одсто у 2016 години. Међутим, ако упоредо са кретањем сиромаштва, сагледамо кретање становништа у посматраном периоду (2006-2016) уочљив је пад укупног броја становника. То значи да је смањење апсолутног броја сиромашних присутно, али примарна последица смањења сиромаштва је смањење укупног броја становника Србије.

Из аспекта регионалног приступа сиромаштво је израженије у ванградским подручјима. Региони Јужне и Источне Србије, бележе највише стопе сиромаштва. Београдски регион има стабилно најнижу стопу сиромаштва, а као позитиван тренд може се уочити приближавање региона Војводине, Шумадије и Западне Србије, Београдском региону.[49]

14. НЕТО ЗАРАДЕ И ПЕНЗИЈЕ

Реална примања становништва бележе цикличност кретања од 2009. године. Реалне зараде у периоду од 2009. до 2012. године незнатно расту, да би у периоду од 2013 до 2016 године показале тенденцију реалног пада. Примања пензионера показују реални тренд опадања за период од 2010 до 2017 године. Почетком 2018 године уочава се тенденција благог раста зарада запослених и прихода пензионера.

Анализирајући зараде и пензије са становишта задовољавања егзистенцијалних потреба евидентно је да су исте ниске. То има за резултат значајне промене у социо-економском положају становништва. Пад стандарда, пораст

[49] Б. Младеновић, (2017), наведено дело, стр. 8.

сиромаштва, изражена економска несигурност, неизвесност и неперспективност, само су неке од карактеристика живљења које су резултат ниских зарада и пензија становништва Србије. Ниске зараде и пензије указују да је становништво Србије сиромашно, односно да један број пензионера са приходом испод просечне пензије није у стању да задовољи минималне потребе за храном.

Табела 15: Кретање реалне зараде и пензије у Србији (2009-2018)[50]

Године	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018 јануар--април**
Нето зараде, у динарима	31,733	34,142	37,976	41,377	43,932	44,530	44,432	46,097	47,893	48.930
Реалне стопе раста зарада	0.2	0.7	0.2	1.1	-1.5	-1.5	-2.1	2.5	0.9	3,8
Просечна пензија, у динарима	19,788	19,890	21,285	23,024	23,947	24,085	23,196	23,488	23,913	24.979
реалне стопе раста пензија	3.5	-5.6	-3.6	-2.2	-3.5	-2.3	-5.5	0.1	-1.2	3,3

15. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Основни циљ праћења и процењивања економских индикатора економске безбедности, јесте подизање опште организационе способности система безбедности и остваривање стратегијских циљева. На основу резултата кретања економских индикатора безбедности, предузимају се корективне активности, утврђују планови за побољшање индивидуалне и организационе успешности и предузимају друге мере и активности, значајне за остваривање циљева безбедности. Анализом економских показатеља макроекономских кретања у Србији, можемо уочити одређене ризике и претње очувања економског и политичког система земље. У том смислу Србији су потребне одређене реформе и подстицајне мере у циљу отклањања економских ризика. Одређене економске мере које би подигле ниво економске стабилности српске привреде, а тиме и ниво економске безбеднсти Србије су:

– повећала штедње и инвестиција (домаћих и иностраних);
– повећање ефикасности институција;
– смањење јавног дуга;

[50] Извор: Министарство финансија: Билтен јавних финансија, број 152, април 2017. године и Министарство финансија: Основни индикатори макроекономских кретања; http://www.mfin.gov.rs/ (страници приступљено на дан 23.05.2018 године) мај 2018. године.

– ефикасна политика запошљавања;
– усклађеност образовне политике и политике запошљавања;
– смањење сиромаштва;
– повећање технолошке основе производње у циљу подизања продуктивности и конкурентности;
– обезбеђење доследне антимонополске политике;
– ефикасна и усклађена фискална и монетарна политика.

Goran B. Milošević, Ph.D., Full Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
G.Milosevic@pf.uns.ac.rs

Ljubomir S. Stajić, Ph.D., Full Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
Lj.Stajic@pf.uns.ac.rs

Economic Security Indicators – The Environment to the Republic of Serbia

Abstract: *To achieve the security objectives and legally defined competence of the state, it is impossible without adequate economic resources. This means that economic resources are the basis of the economic and, therefore, national security of the country. By monitoring and evaluating economic indicators it becomes clear what the results of the work of the national economy are and what is expected of them. In addition, it provides feedback on the risks and threats to the likelihood of adverse economic events, that is, threats to trigger crises in the economic and political stability of a country. Evaluation of the movement of economic indicators, serves for making quality decisions in the field of strategic planning of the use of economic resources of importance for the security sector. It establishes the general and individual plans and objectives of the security entities.*

Keywords: *security, national security, economic security, economic indicators, economics, macroeconomic results.*

Датум пријема рада: 11.07.2018.